Na novicniku uporabljamo piškotke, za zagotavljanje boljše uporabniške izkušnje! SE STRINJAM

Desetletje oceanov - Vdrugi polovici poti do oceana, kot si ga želimo

Dolžina: 5 minutno branje
Objavljeno: 13. Aug. 2026

Desetletje oceanov - Vdrugi polovici poti do oceana, kot si ga želimo
Kljub temu je izpostavljen velikim pritiskom, od podnebnih sprememb in onesnaževanja do prekomernega izkoriščanja. Zato so Združeni narodi razglasili Desetletje znanosti o oceanih za trajnostni razvoj (2021–2030), krajše Desetletje oceanov, globalno pobudo za preoblikovanje našega odnosa do oceana in zagotavljanje njegove trajnostne prihodnosti. V Sloveniji se tej viziji pridružuje tudi novi Podkast Desetletja oceanov, s katerim želimo znanje o morju približati širši javnosti.

Znanost, ki jo potrebujemo, za ocean, kot si ga želimo. Desetletje oceanov se je začelo leta 2021 s preprostim, a močnim sloganom: »Znanost, ki jo potrebujemo, za ocean, kot si ga želimo.« Njegov namen je spodbuditi razvoj znanja in na znanosti temelječih rešitev za trajnostno upravljanje oceana ter povezati znanost, odločevalce in družbo. Vizija je jasna: prehod od oceana, ki ga imamo, k zdravemu, odpornemu in trajnostno upravljanemu oceanu, kakršnega si želimo.

1 ocean. 10 let. 10 izzivov. Da bi uresničilo to vizijo, je Desetletje oceanov opredelilo deset ključnih izzivov, ki povezujejo znanstvene, okoljske, družbene in gospodarske razsežnosti našega odnosa do oceana:

Razumeti in premagati onesnaževanje morja: Onesnaževala iz kopenskih in morskih virov, od plastike in kemikalij do odpadnih voda, ogrožajo zdravje ljudi in morskih ekosistemov. Cilj je bolje razumeti njihove vire in vplive ter razviti učinkovite rešitve za njihovo preprečevanje in zmanjševanje.

Zaščititi in obnoviti ekosisteme in biotsko raznovrstnost: Morski ekosistemi so življenjski prostor številnim vrstam in temelj zdravja oceana. Potrebujemo boljše razumevanje sprememb ter učinkovitejše varovanje in obnovo habitatov in vrst.

Trajnostno zagotoviti prehrano za svetovno prebivalstvo: Ocean je pomemben vir hrane. Cilj je razvijati trajnostne načine pridobivanja hrane iz morja, ki zagotavljajo prehransko varnost, ne da bi pri tem ogrožali ekosisteme in generacij, ki prihajajo za nami.

Razviti trajnostno in pravično modro gospodarstvo: Morje ponuja številne gospodarske priložnosti, od turizma in pomorskega prometa do ribištva in akvakulture. Cilj je razvijati dejavnosti, ki so okoljsko trajnostne in katerih koristi so pravičneje porazdeljene.

Izkoristiti potencial oceana pri blaženju podnebnih sprememb: Ocean ima ključno vlogo v podnebnem sistemu. Izziv je bolje razumeti povezave med oceanom in podnebjem ter razvijati rešitve, povezane z oceanom, ki lahko prispevajo k blaženju podnebnih sprememb in prilagajanju nanje.

Povečati odpornost skupnosti na tveganja, povezana z morjem in obalo: Obalne skupnosti so vse bolj izpostavljene ekstremnim vremenskim dogodkom, naraščanju morske gladine in drugim nevarnostim. Cilj je izboljšati napovedovanje, zgodnje opozarjanje in pripravljenost skupnosti na ta tveganja.

Razširiti globalni sistem opazovanja oceana na trajnosten način: Za razumevanje sprememb moramo ocean sistematično opazovati in spremljati. Cilj je razširiti in dolgoročno vzdrževati globalne opazovalne sisteme ter zagotoviti dostopne in uporabne podatke.

Ustvariti digitalno predstavitev oceana: Digitalni modeli, vključno z digitalnimi dvojčki, omogočajo povezovanje podatkov, boljše razumevanje kompleksnih procesov, napovedovanje sprememb in podporo odločanju.

Omogočiti dostop do znanja, veščin in tehnologijo vsem: Za uspešno reševanje izzivov, povezanih z oceanom, je ključen pravičen dostop do znanja, podatkov, tehnologije, usposabljanja in sodelovanja.

Preoblikovati odnos človeštva do oceana: Oceanska pismenost nam pomaga razumeti, kako smo povezani z oceanom in kako naša dejanja vplivajo nanj. Cilj je spodbuditi spremembe vrednot, vedenja in odločanja, ki vodijo k njegovemu odgovornemu varovanju in upravljanju.

Druga polovica Desetletja: kje smo in kaj smo dosegli?
Leto 2026 pomeni vstop v drugo polovico Desetletja oceanov, ko je mogoče jasneje oceniti dosedanji napredek in določiti prioritete do leta 2030. Po poročilu o napredku za obdobje julij 2024–junij 2025 je bilo do junija 2025 potrjenih 62 programov, 535 projektov in 109 prispevkov Desetletja. Skupaj so ustvarili več kot 10.700 izdelkov znanja – od recenziranih znanstvenih objav do strokovnih poročil in dokumentov za odločevalce. Poročilo hkrati poudarja potrebo po zmanjševanju geografskih neravnovesij, zlasti z večjim vključevanjem Afrike ter podporo malim otoškim državam v razvoju in najmanj razvitim državam.

Znanstvene ugotovitve in izzivi

Poročilo o stanju oceana 2024, ki ga je objavila Medvladna oceanografska komisija UNESCO, kaže skrb vzbujajoče trende: ocean se segreva, morska gladina narašča, zmanjšuje se vsebnost raztopljenega kisika, zakisovanje pa vse bolj spreminja razmere v morskih ekosistemih.

Poročilo pa ne prinaša le opozoril. Kaže tudi, da že imamo pomembno znanje in ukrepe, za katere obstaja vse več dokazov, da lahko prispevajo k blaženju posledic in obnovi morskih ekosistemov. Med njimi so varovanje in obnova mangrov, slanih močvirij in morskih travnikov, ki imajo pomembno vlogo pri vezavi ogljika, ter učinkovito upravljana morska zavarovana območja, ki lahko pomembno prispevajo k ohranjanju biotske raznovrstnosti. Sporočilo je jasno: znanje moramo hitreje prenesti v konkretne odločitve in ukrepe.

Slovenski prispevek: Nacionalni odbor in Podkast Desetletja oceanov
Slovenija je v globalno pobudo vključena tudi prek Slovenskega nacionalnega odbora za Desetletje oceanov (NODO), ki deluje kot strokovno in svetovalno telo Slovenske nacionalne komisije za UNESCO. Odbor povezuje strokovnjake, raziskovalce, izobraževalne ustanove, nevladne organizacije in druge deležnike ter spodbuja sodelovanje, širjenje znanja o morju in krepitev oceanske pismenosti. Ena njegovih pomembnih nalog je tudi opozarjati, da zdravje oceana in morij ni oddaljena tema, temveč vprašanje, ki neposredno zadeva tudi Slovenijo.

V letu 2026 se ta prizadevanja nadaljujejo v okviru projekta »NODO 2026 za večjo oceansko pismenost in javno ozaveščanje«, ki ga izvaja Morska biološka postaja Piran Nacionalnega inštituta za biologijo ob sofinanciranju Ministrstva za visoko šolstvo, znanost in inovacije v okviru programa Slovenske nacionalne komisije za UNESCO. Pomemben del projekta je novi Podkast Desetletja oceanov, ki nastaja v sodelovanju z Zavodom YouSea, konzorcijema Povezani za morje in Participativna znanost za mlade ter UP Fakulteto za turistične študije – Turistica.

Podkast vodi študentka Turistice Ana Šenk, za tehnično podporo in montažo pa skrbi študent Turistice Lukas Martinjaš pod mentorstvom Tadeja Rogelje in Mihe Lesjaka. Skupaj prispevajo k temu, da so zahtevne teme Desetletja oceanov predstavljene na dostopen, svež in poslušljiv način. V pogovorih s člani NODO, strokovnjaki, raziskovalci in drugimi sogovorniki so v ospredju osebne zgodbe, izkušnje in razmisleki o tem, kaj ocean in morja pomenijo za naše življenje, zakaj jih moramo bolje razumeti ter kako lahko vsak izmed nas prispeva k njihovi zdravi in trajnostni prihodnosti.

Prva epizoda podkasta z gostom Robertom Turkom je že objavljena na YouTube kanalu Nacionalnega inštituta za biologijo in na Spotify. Več informacij najdete tudi na spletni strani Zavoda YouSea: https://www.yoursea.org/ocean-decade-podcast

Skupaj za ocean, ki si ga želimo
Desetletje oceanov je globalni poziv, da znanje o oceanu hitreje pretvorimo v odločitve in konkretno ukrepanje. V drugi polovici Desetletja bo sodelovanje med znanostjo, odločevalci in družbo odločilno za ohranjanje zdravega in odpornega oceana. Slovenski Podkast Desetletja oceanov k temu prispeva tako, da znanje, izkušnje in različne poglede na morje približuje širši javnosti. Prisluhnimo, razmišljajmo in delujmo – za ocean, ki si ga želimo.

Dr. Irena Fonda, predsednica Nacionalnega odbora za Desetletje oceanov (NODO) in direktorica Zavoda YouSea

vir: https://www.si21.com/

© 2026 novicnik.si. Vse pravice pridržane